

Poți admira zorii de zi cu şuierăturile marmotelor prin ceva căldare glaciară în zona înaltă a Munților Rodnei, undeva nu departe de Borșa; la momentul când răsare soarele de vară, animalele au ieșit din vizuinile subterane și stau pe stâncile acoperite cu pete de licheni; puii de marmotă se joacă în iarbă – destul de idilic, ai putea zice. Îți poți închipui familia de castorii care doboară copaci și împreună își construiesc ceva baraj pe un braț lateral al Tisei, undeva la Sarasău... pe un curs de apă mărginit de păduri de luncă și desigur/ tufărișuri; își transformă mediul de viață, își creează condițiile care le sunt favorabile. Pârși nevăzuți umblă noaptea prin păduri, tufărișuri și livezi bătrâne: pârșul mare, pârșul de alun, pârșul cu coada stufoasă. Îți imaginezi șoarecele pitic cum își face cuiburi globulare pe vegetația din preajma apelor. Există din Maramureș date despre 22 de specii de rozătoare, mai mari sau mai mici, fiecare cu stilul lui de viață, cu nevoile de mediu caracteristice fiecărei specii în parte, cu aspecte cunoscute, necunoscute și nebănuite ale existenței lor. Cam ce știm despre ele? Și ce am putea afla? Ar putea să ne aducă ceva fericire un astfel de tip de cunoaștere a Naturalului?

Știi că din start... când vezi un asemenea titlu, ai un dubiu oarecare. Cine naiba poate să fie interesat fix de rozătoare, nu ai găsit ceva mai bun de făcut pe Planeta asta? Da, te înțeleg. Fiecare are lumea lui. Nu sunt mulți oameni care să aibă ocazia de a vedea un pârș de alun prin pădurea de stejari/ goruni de la Săpânța, un pârș mare prin ceva livadă cu meri, un pârș cu coada stufoasă... în toată viața lor, nici marmotă prin stâncăriile subalpine/ alpine din Rodnei, nici șoarece de zăpadă, șoarece săritor de pădure șamd, și nici nu le lipsește. Științele biologice se preocupă însă de realitățile naturale și încearcă să perceapă fenomenul viului în diversitatea acestuia, intrând din ce în ce mai profund în cunoașterea ecosistemelor. Pentru a progresa în cunoaștere, este nevoie de oameni dedicați, capabili să înțeleagă ce a fost făcut până acum în domeniul respectiv, ce se poate face acum și cum poate să fie prezentată o astfel de nouă înțelegere, în așa formă încât cei care ajung să o perceapă să exclame: Incredibil de interesant!

Pârși & marmote... castori... ce știam noi când eram copii/ adolescenți despre toate acestea? Dacă nu era profesorul de biologie Tatai Miklós și biologul-muzeograf Béres József, garantat că nu aveam habar de toate aceste realități naturalistice. Dar, câțiva am avut noroc, am putea zice: a face ieșiri la mod frecvent în natură, a vedea ce înseamnă cercetarea zoologică/

muzeografică la modul concret, a ajunge prin zonele înalte ale Munților Rodnei și a citi cărți de știință primite pentru câteva zile, era pentru noi ceva minunat. Din anii aceia nu se poate regreta nici un minut. Îmi amintesc de tura/ „expediția” de circa o săptămână prin zonele alpine/ subalpine din Munții Rodnei, cu profesorul de biologie Tatai Miklós; asta a fost după ce am terminat clasa a 5-a, și am putut auzi primele şuierături ale marmotelor (*Marmota marmota*).

De pe la vârsta de 12 ani, deja eram cu câțiva prieteni un grup de tineri foarte apropiați de Muzeul de Științele Naturii, ieșind frecvent pe teren cu biologul Béres József. Cu el am pus primele capcane pentru a captura rozătoare necesare colecției științifice a Muzeului. A fost o ocazie de a vedea cam cum se pot ține acasă diferite specii în terariu. Erau niște păduri de luncă ale Tisei lângă Sighet, imediat amonte de confluența cu Iza; o vegetație luxuriantă, era un loc unde se putea prinde ușor șobolanul de câmp (*Apodemus agrarius*) un rozător cu blana brun-roșcată și o bandă negricioasă pe spate; a ține câte un exemplar în terariu permitea observarea lor... îmi aduc aminte că o femelă a și avut pui. A înțelege că dincolo de digul șoselei și pe lângă digul căii ferate sunt mari populații de șoarece de câmp (*Microtus arvalis*) care ies din găuri dacă ești destul de răbdător... A constata că prin stufărișuri și buruienișuri de pe lângă ape vezi cuiburile rotunde construite pe vegetație a șoarecelui pitic (*Micromys minutus*), a vedea că prin pădure se poate prinde aproape oriunde șoarecele de pădure (*Apodemus sylvaticus*)... a vedea bizamii (*Ondatra zibethica*) cum plonjează în apele Izei imediat amonte de Grădina Morii și cum înoată liniștiți la suprafața apei lacului Teplă, a fost frumos. Știai că șoarecele de casă (*Mus musculus*) poate intra de afară în aproape orice locuință, iar dacă îi pui o capcană cu un ghiveci gol și o jumătate de nucă, el poate trece până și prin gaura de pe fundul ghiveciului, dacă îi trece capul. A avea o experiență naturalistică directă, la acea vârstă a tinereții când ești dornic de a cunoaște... reprezintă o bază care nu se poate înlocui cu nimic, niciodată. Am primit de la Béres József un pârș de alun (*Muscardinus avellanarius*), adus de undeva de la Desești; cumva a scăpat din colivia în care a fost adus, și dădea ture prin locuință, a ajuns inclusiv pe galeriile care susțineau perdelele; în scurt timp era atât de calm încât putea să fie atins fără să dea să muște, și lua câte o alună de la tine, o găurea cu incisivii ca lama, și îi mânca miezul, dormea toată ziua, iar noaptea era hiperactiv, o minunăție de animal. Îmi amintesc momentul în care pe dealul Solovan am avut fericirea de a găsi un cuib de veveriță (*Sciurus vulgaris*) cu puii în interior – dorința omului tânăr de a vedea de aproape, de a pune mâna, de a cunoaște nemijlocit, direct, aici și acum. A vedea craniile rozătoarelor prezente în ingluviile diferitelor bufnițe colectate pe teren și determinate acasă sau la muzeu, a fost o experiență de neuitat – înțelegerea faptului că se poate face faunistică până și pe bază de ingluvii; spectaculos a fost mai ales de a constata cam ce specii a capturat buha mare (*Bubo bubo*) care cuibărea dincolo de dealul Solovan... prindea și șobolani (*Rattus norvegicus*), îmi aduc aminte. Colecția muzeului avea tot felul de alte specii de rozătoare, dar acelea erau cam lipsite de viață și de spectaculozitate, având doar relevanță științifică.

Mai recent, a observa reapariția castorilor (*Castor fiber*) pe diferite ape ale Maramureșului – mai ales pe Tisa, a fost un fenomen fericit pe la nivelul anilor 2008-2009... dar era evidentă și presiunea braconierilor/ vânătorilor mizerabili care nu suportă animalele vii, ei trebuie doar să împuște.

Până în anul 2000 din Maramureș existau date despre prezența a 21 de specii de rozătoare; recent a revenit castorul (*Castor fiber*), așa că ar putea să fie 22 de specii; informațiile de până acum provin din cercetări conjuncturale, adică nu a existat un program coerent de studiere a subiectului, care să fie implementat la un mod unitar, cu resurse cât de cât adecvate – așa cum au existat studii în orice zonă din lumea civilizată. Până și așa, străduințele de o viață ale lui Béres József, biolog sighetean de la Muzeul Maramureșului – au produs o viziune mai detaliată decât în majoritatea altor zone ale peisajului Carpato-Danubian, unde persistă largi zone din care nu există aproape nici un fel de date – deoarece în acele zone dominate de incultură nu a fost nici măcar un om care să se preocupe de studierea biodiversității măcar la nivelul vertebratelor. Plus, alt aspect cel puțin la fel de relevant, este că în principiu datele publicate de Béres József sunt de așa-natură încât poți avea încredere în ele (nu așa cum sunt diferite publicații pe care dacă le vezi, îți tai venele). În cartea de sinteză scrisă de Béres József, Fauna de vertebrate a Maramureșului, Ed. Dacia, Colecția Universitară, Cluj, 2000, din Maramureș sunt menționate dintre Sciuridae: verșetă (*Sciurus vulgaris*), marmota (*Marmota marmota*). Dintre Gliridae (pârși) sunt menționați: pârșul mare (*Glis glis*), pârșul de alun (*Muscardinus avellanarius*), pârșul cu coadă stufoasă (*Dryomys nitedula*). Dintre Muridae, se menționează: șobolanul cenușiu (*Rattus norvegicus*), șobolanul negru (*Rattus rattus*), șoarecele de casă (*Mus musculus*), șoarecele pitic (*Micromys minutus*), șoarecele gulerat (*Apodemus flavicollis*), șoarecele de pădure (*Apodemus sylvaticus*), șobolanul de câmp (*Apodemus agrarius*), șoarecele pitic de pădure (*Apodemus uralensis*). Dintre Arvicolidae, este prezent bizamul (*Ondatra zibethica*), șoarecele de câmp (*Microtus arvalis*), șoarecele de umbră (*Microtus agrestis*), șoarecele de Tatra (*Microtus tatricus/ Pitymys tatricus*), șoarecele de zăpadă (*Microtus nivalis*), șoarecele subpământean (*Pitymys subterraneus*), șobolanul de apă (*Arvicola terrestris*). Dintre Zapodidae este menționat șoarecele săritor de pădure (*Sicista betulina*). Despre toate aceste specii există scurte descrieri și se menționează câteva date, de unde, când, cum au fost capturate exemplare, astfel rezultând un text de aproape 8 pagini despre ordinul Rodentia.

De facto, știința la ora actuală nu știe aproape nimic despre situația acestor mamifere în diferite peisaje; adică, este neștiință. Din acest punct de vedere, există aici un larg front de studiere, de la cercetări privind prezența în habitate a diferitelor specii, la dinamica populațională, studii de etologie șamd. Sunt absolut convins că se poate face ceva spectaculos, dacă există dorința, capacitatea intelectuală, dacă există dotările tehnice... sau se face rost de ele. Pas cu pas. Dacă ai avea o oarecare preocupare față de subiect, cred că în 10 ani se poate face o carte de circa 400 de pagini cu un titlu de genul "Rozătoare din Maramureș", în care să fie prezentată o

metodologie de cercetare, poze spectaculoase, descrieri, hărți de răspândire șamd. Când zici că în 10 ani se poate face o asemenea publicație, nu îți imaginezi desigur că pe acest parcurs subiectul cu rozătoarele o să fie singura prioritate; dar nici să uiți pe ani de zile de el nu e prea OK dacă vrei să nu rămână totul doar o intenție. În timp de un deceniu s-ar putea face cele necesare pentru a contura subiectul la un mod adecvat zilelor noastre, un fel de exercițiu de cercetare biologică & prezentare interesantă a „dihăniilor”. Fiecare nou fragment e bine să fie accesibil online, astfel încât să se poată face comentarii din timp, ajustări, corecturi, o muncă de finețe care nu se poate realiza la deadline apropiat. Ar putea să dea plusvaloare includerea în acest program pe termen mediu a unor elemente mai ultra-specializate, cum ar fi niște cercetări de genetică realizate de careva doctorand din Germania asupra unor micropopulații a căreiva specii rare de rozător dintre cele prezente în Maramureș.

La început a fost ideea. Trebuie să simți că realmente are sens să faci ceva de acest gen, pentru a putea să te implici. Apoi, pentru orice abordare coerentă este nevoie de un concept, care evident trebuie bazat pe capacitatea de analiză a situației actuale, proiectare a cercetării, implementare, utilizare a rezultatelor. Desigur, acestea nu trebuie să fie totalmente separate în timp, ci se pot întrepătrunde oarecum. Analiza bibliografiei din domeniu nu se oprește la momentul X în timp, ci continuă. Proiectarea cercetării se poate face în linii mari de la început, și este nevoie de asta pentru a avea o oarecare viziune asupra fenomenului, dar ea trebuie ajustată permanent, în conformitate cu realitățile și oportunitățile momentului. De la conceptul fenomenului, cu ce capcane să se lucreze, cum să fie ele dispuse în peisajul maramureșean, ce resurse de bani/ timp/ energie sunt necesare, care sunt riscurile șamd. Fără îngrâncenare, ci cu destindere, ca un mare joc de puzzle intelectual, cercetarea acestei părți din realitatea biologică a Maramureșului poate să fie un fel de anexă la diferite ieșiri în teren, la diferite proiecte, sau poate reprezenta esența unor proiecte de-sine-stătătoare. Habar nu am cine ar finanța așa-ceva, că “nu are componentă de integrare a homosexualilor”. Dar, dacă la un moment dat ar apărea un asemenea volum “Rozătoarele din Maramureș”, bine ilustrat cu fotografii realizate în zonă, cu un design modern, cu un stil de text atractiv, cu hărți spectaculoase etc, ai auzi de la cei din domeniu: fantastic, minunat, nu credeam că se poate face așa-ceva, extraordinar ce important este pentru educația ecologică, pentru știință șamd. Se poate începe cu câteva curse care să prindă viu exemplarele (să zicem 30 de capcane... deși prof. Coroiu zice că ar trebui să ai 100 de capcane ca să poți face ceva mai reprezentativ), pe care să le pui când oricum ieși pe teren și ai câteva zile în careva zonă. Să te minunezi de ce ai capturat, să începi să înțelegi cam care este situația cu aceste specii în peisajele maramureșene. Pentru început ar fi interesant să te focalizezi pe pârși spre exemplu, așa cum am făcut deja câteva încercări reușite cu prof. univ. Coroiu, în cercetările din Maramureș din proiecte anterioare. Când prinzi un pârș de alun (*Muscardinus avellanarius*) undeva unde nu a mai fost menționat, deja ai un punct nou; aparent nesemnificativ, dar prin cumulara acestor puncte se poate contura răspândirea speciei în peisaj, care arată chiar spectaculos dacă datele GPS sunt incluse pe o hartă GIS. A vedea care este situația în teren a unor specii precum șoarecele de zăpadă (*Microtus nivalis*), a șoarecelui subpământean (*Pitymys subterraneus*), ce este cu șoarecele de Tatra (*Microtus tatricus*/ *Pitymys tatricus*) sau a șoarecele săritor de pădure (*Sicista betulina*) poate avea un sens pentru biologul naturalist, un sens care greu se poate percepe de bețivul de

la birt sau de tractoristul care face ture pe tarla. Între timp, reușitele ar trebui publicate chiar dacă ele sunt fragmentare, nu cred că se poate aștepta până la finalizarea unei lucrări monografice.

Prof. Coroiu îmi zice (4 aprilie 2015): “Dacă instalezi capcanele, trebuie să le verifici în fiecare zi, dar încep să se prindă mai ales după 2-3 zile, când se obișnuiesc cu ele; dacă este un loc bun, prinzi apoi în neștire rozătoarele din habitatul acela. Ar trebui să ai 100 de capcane ca să poți face ceva mai reprezentativ. Chiar dacă pui capcanele pentru pârși în copaci, mai greu se pot prinde. Este de preferat să se pună și scorbură pentru pârși, unde se pot face observații, pe speciile care se instalează în ele. Dacă o scorbură-artificială este ocupată primăvara de pârș de alun, ulterior acesta poate să fie alungat de pârș mare care îi ocupă locul.”

Ca să poți face ceva poze de acelea ultra-spectaculoase cu viața acestor specii de rozătoare, este nevoie să ții câte un exemplar în terariu. Evident, terariul trebuie să fie bine amenajat, să simuleze mediul de viață natural al speciei respective. După o vreme animalul se obișnuiește în captivitate și ai ocazia de a face imagini cu modul în care se hrănește, cum își curăță blana, eventual cum își crește puii. Cred că îți este foarte clar că asemenea imagini nu pot să fie realizate în natură. Iar fără acest tip de imagine, speciile respective nu pot să fie prezentate la un mod realist în publicații științifice sau de educație ecologică. Dacă tot ai acele exemplare în captivitate, poți face și niște observații asupra comportamentului lor, să remarci anumite diferențe de stil care din nou nu pot să fie văzute în natură niciodată. Plus că ai ocazia să faci nu doar fotografiile, dar și niște filmări, cadre din care cu timpul, combinându-le cu cele din habitatele naturale, interviuri despre cercetare șamd... se poate face un film documentar-naturalistic așa cum ar trebui să fie unul adevărat.

Cred că pentru a ridica la rang de artă fotografierea acestor mici mamifere, este absolut nevoie să pui suflet, să ai o răbdare pentru a le urmări activitatea, a detecta care sunt posturile lor tipice, a le surprinde cumva personalitatea în cadrele fotografiate. Cred că în principiu se poate ridica la un nivel extraordinar o asemenea abordare... astfel încât să rezulte niște imagini mult mai frumoase decât omul obișnuit și-ar putea vreodată imagina. Se poate face astfel o carte care să fie răsfoită de copii și adulți, și oricare om cât de cât rezonabil să găsească în acele pagini ceva pentru care eventual să revină cândva la acea publicație. De ce este interesantă o astfel de constatare? Că până și cu un subiect considerat oarecum ca fiind lipsit de atractivitate, în măsura în care există stil, finețe, dăruire, se poate face de facto o capodoperă de prezentare a subiectului, de cercetare & educație ecologică. Nu prin proiecte finanțate, ci din suflet. Înțelegeți?

Dacă s-ar lucra la mod desul de serios și mai ales inteligent, ar putea rezulta din activitatea unui deceniu o înțelegere de 1.000 de ori mai bună a subiectului, față de ceea ce se cunoaște azi; nu se poate exclude să apară și noutăți spectaculoase, descoperiri zoologice interesante. Această cercetare trebuie să producă fericire celor implicați. Nu la final, ci permanent. Altfel, ea nu are nici un fel de șanse de reușită.

AUTOR © dr. Peter Lengyel

Sursa:

[dr. Peter Lengyel blog](#)